

Корольчук В.В., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПРОФІЛАКТИКА СУЇЦИДУ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Внаслідок подій різного характеру в Україні відбуваються зміни які призвели до переоцінки цінностей, зламу стереотипів, втрати сенсу життя у військовослужбовців. У військових колективах зросло число осіб з почуттям гострого особистісної кризи, пов'язаного з дискредитацією старих цінностей, неясністю службових, матеріальних, соціальних і моральних перспектив. Свідченням того є наявні випадки самогубств серед різних категорій військовослужбовців.

Дослідження проблеми суїциду, проведені у збройних силах інших держав, показало, що профілактика суїцидальних явищ має комплексний характер і може бути вирішена тільки шляхом спільних зусиль медиків, психологів, соціальних працівників, командирів усіх ступенів і офіцерів виховних структур.

Роль психологів у тому, щоб зробити «вхідний контроль» індивідуальних особливостей військовослужбовців та надавати необхідну допомогу командирів і сержантові в його непростій праці по керівництву військовим колективом. Тільки реалізувавши педагогічний потенціал всього офіцерського корпусу, і в першу чергу низової ланки, можна вирішити дієвої профілактики суїциду у Збройних Силах України. В загальній системі профілактики суїциду основну роль покликані зіграти саме командири підрозділів і сержанти професіонали, як люди які знаходяться в постійному контакті зі своїми підлеглими і, отже, мають великі і невикористані досі можливості для педагогічної взаємодії з військовослужбовцями та впливу на них.

Основні причини й умови, що сприяють самогубствам:

- тяготи військової служби, службові неприємності;
- неблагонадійний морально-психологічний клімат у військових колективах, конфлікти між військовослужбовцями;

- недотримання законності і соціальної справедливості в житті військових колективів;
- нудне, заорганізоване дозвілля, його невідповідність їхнім інтересам і особистим потребам військовослужбовців;
- сімейні негаразди, розводи, ревності, нерозділене кохання;
- невисока якість медичного обслуговування;

Основою діяльності медиків, психологів, соціальних працівників, командирів має бути основана на таких напрямках запобігання суїцидів і суїцидальних спроб підлеглих військовослужбовців:

1. Загальна профілактична робота;
2. Профілактична робота з військовослужбовцями, схильними до самогубства;
3. Робота з виявлення й усунення причин досконалого суїциду чи суїцидальних спроб.

Командири і начальники, зазвичай, беруть активну участь у загальній профілактичній роботі. Основною метою роботи із запобігання суїцидів - це недопущення самогубств військовослужбовців.

Профілактична робота з недопущення суїцидальних подій командирами і начальниками повинна здійснюватись за наступними напрямами:

1. Необхідно обговорювати, яким чином можна вирішити складні життєві проблеми освіти й конфлікти;
2. Під час ухвалення рішень необхідно враховувати висновки та рекомендації військових психологів. Військовослужбовців з кризовими станами спрямовувати на медичне обстеження;
3. При плануванні бойової частини і спеціальної підготовки передбачати комплекс заходів для підвищення психічної стійкості особового складу, заходи щодо психологічному тренінгу військовослужбовців, навчання їх прийомів психологічної взаємодопомоги під час занять із бойової частини і спеціальної підготовки;
4. Під час проведення початкового вишколу новоприбулих військовослужбовців забезпечити всебічне дослідження рівня професійної і фізичної підготовки, психологічних якостей, стану здоров'я кожного, керуючись у своїй роботі рекомендаціями фахівців медичної служби й військових психологів;

5. Встановити індивідуальний контроль командирів за підлеглими військовослужбовцями із нестійкою психікою, які відстають в освоєнні військової спеціальності і фізичному розвитку, з неблагополучних родин, схильними до використання спиртних напоїв (наркотиків), і навністю притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності;

7. Забезпечити суворе виконання вимог несення бойового чергування і караульної служби.

8. Надавати військовослужбовцям можливість встановлення телефонного та поштового зв'язку з сім'єю та близькими.

9. У межах своїх прав:

- постійно вивчати обстановку у підпорядкованих військових колективах, знати запити, й настрої особового складу;

- поліпшити організацію дозвілля, створити необхідні умови для занять фізичної культурою і спортом з інтересами військовослужбовців. Проводити регулярні зустрічі і консультації з фахівцями у сфері психології, сексології, наркології, екології, духовного і здоров'я;

- забезпечити своєчасність й повноти реалізації прийняття рішень та рекомендацій зборів військовослужбовців, громадський рад і комісій, які є у військових колективах;

- створювати безпечних умов військової служби;

- усіма наявними засобами припиняти грубість і хамство, формувати здоровий морально-психологічний клімат серед підлеглих;

- здійснювати духовну підтримку, заохочення і вшановування військовослужбовців, не допускати міжособистісних конфліктів;

- дотримуватися принципи соціальну справедливість в службових відносинах і вирішенні побутових проблем, організації дозвілля;

10. Вважати роботу зі збереження і зміцненню психічного здоров'я підлеглих військовослужбовців важливою складовою у справі профілактики суїцидальних проявів;

11. Необхідно правильно організовувати і проводити індивідуально-виховну роботу з підлеглим особовим складом.

12. Проведення заходів, що сприяють більш м'якої і швидкої адаптації до військової служби.

Зміцнення військової дисципліни, виховання особового складу Збройних Сил України в дусі суворого виконання її вимог складає найважливіше завдання діяльності командирів. За стан дисципліни військовій частині (підрозділі) відповідає її командир. Інтереси захисту народу України зобов'язують командира постійно підтримувати високу військову дисципліну, рішуче й твердо вимагати її дотримання від підлеглих, не залишати без уваги жодного проступку підлеглого. І це закономірно, тому що висок військова дисципліна є найважливішою складовою бойової могутності та постійної бойової готовності Збройних Сил України. Історичний досвід свідчить, що без дисципліни немає армії як бойової боєздатне військової організації, без неї неможлива перемога над ворогом.

Для всіх фахівців: психологів, лікарів, командирів частин і підрозділів, які працюють із військовослужбовцями для профілактики та запобігання суїцидальної поведінки необхідно вживати наступних заходів:

- Вивчати індивідуальні особливості підлеглих, формувати навички військової служби, волі і наполегливості в подоланні труднощів.

- Здійснювати раціональний розподіл військовослужбовців по підрозділах і спеціальностям з урахуванням отриманого початкового вишколу, схильностей до конкретних видів діяльності, рівномірного представництва різноманітних національностей.

- Організувати бойову підготовку відповідно до Статутів і настанов; надавати допомогу військовослужбовцям, особливо з причин психофізіологічних особливостей.

- Недопускати необґрунтованих фізичних і морально-психологічних перевантажень військовослужбовців.

- Проводити статутну організацію служби, постійний облік і контроль особового складу.

- Вивчати соціально-психологічні процеси у військових колективах.

- Здійснювати підтримку у військових колективах атмосфери дружби, товариства, взаємодопомоги, поваги особистої гідності кожного військовослужбовця, запобігання порушень статутних правил взаємовідносин, глумлїнь і знущань.

- Вивчати запити, настрої військовослужбовців, своєчасно реагування на них.
- Навчати юридичною просвітою військовослужбовців.
- Роз'яснювати закони про військові злочини.
- Проводити роботу по роз'ясненню положень захисту честі і гідності кожного військовослужбовця, його конституційних прав.
- Створити умови для прояву творчих здібностей військовослужбовців.
- Залучити військовослужбовців до самодіяльної творчисть.
- Надавати відпочинку за власним планом.
- Дозволити віруючим виконувати релігійні обряди.
- Аналізувати обстановку в сім'ях військовослужбовців.
- Організувати спільне дозвілля сімей, разом із жіночими радами, залучити сім'ї у суспільну діяльність, із різноманітними видами творчості та спорту.
- Надавати практичну допомогу в налагодженні сімейно-побутових відносин.
- Турбуватися про поліпшення економічного положення сімей.
- Здійснювати ретельний добір із вивченням прибулого поповнення.
- Проводити періодичний огляд військовослужбовців, виявляти осіб із психічними відхиленнями, схильних до вживання спиртних напоїв, наркотиків, направлення кому необхідно на лікування.
- Допомогати в адаптації після прибуття з медичних закладів.
- Виділяти військовослужбовців у «групу ризику». Проводити специфічну індивідуальну діяльність із ними щодо запобігання суїцидів.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що ефективна профілактика відхильної поведінки у військовослужбовців можлива лише при об'єднанні зусиль різних фахівців: психологів, лікарів, командирів частин і підрозділів.

Отже важливою умовою на сучасному етапі будівництва та розвитку Збройних Сил України якісного виконання завдань, поставлених перед військами, є забезпечення на належному рівні морально-психологічного стану особового складу, підтримки у підрозділах міцної дисципліни та правопорядку.